

Kreupelheid bij varkens: een overzicht

Kreupelheid bij varkens van verschillende leeftijden is een veelbesproken probleem aan de telefoon van de GD Veekijker Varken. Hieronder een overzicht van de meest voorkomende oorzaken van kreupelheid bij verschillende leeftijds categorieën, van zuigende biggen tot volwassen zeugen.

Ze komen in Nederland gelukkig al jaren niet meer voor, maar we moeten altijd in ons achterhoofd houden dat bij blaasjesziekte en Mond-en-klauwzeer (MKZ) varkens van alle leeftijden kreupel kunnen worden door blaasjes in de tussenklauwspleet en aan de kroonrand. Bij MKZ treedt daarnaast vooral bij biggen veel sterfte op. Ook andere infectieziekten kunnen bij uiteenlopende leeftijden voorkomen en veroorzaken dan vooral gewrichtsontsteking, vaak in meerdere gewrichten tegelijk. Denk bijvoorbeeld aan vlekziekte of streptokokkeninfecties. Meestal hebben

dergelijke infecties echter voorkeur voor bepaalde leeftijds categorieën.

Zuigende biggen

Bij zuigende biggen komen vrij veel infectieuze gewrichtsproblemen voor. Ziekteverwekkers zoals streptokokken, stafylokokken, *E. coli*, *Haemophilus parasuis* of *Mycoplasma hyosynoviae* kunnen de oorzaak zijn en soms is sprake van een combinatie van deze bacteriën. De genoemde kiemen komen op veel bedrijven voor en als ze daadwerkelijk gewrichtsontstekingen veroorzaken, dan is er vaak

meer aan de hand. Bijvoorbeeld onhygiënisch werken bij het behandelen van biggen (ijzer spuiten, castreren, vaccineren), beschadigingen door vechten of een ruwe vloer en vooral ook: een onvoldoende biestvoorziening.

Gespeende biggen

Ook bij gespeende biggen komen gewrichtsontstekingen voor met dezelfde kiemen als bij zuigende biggen. Ook hier kan nog steeds meespelen dat de biggen onvoldoende biest hebben gehad en dus onvoldoende weerstand hebben tegen infecties.

Slechte vloerkwaliteit, vechten en een hoge hokbezetting kunnen leiden tot trauma en aldus tot kreupelheid. Als er problemen zijn met de kalkstofwisseling, kunnen de biggen gevoelig zijn voor botbreuken, die dan bijvoorbeeld ontstaan bij het verplaatsen of transporteren van de biggen.

Vleesvarkens en opfokvarkens

Gewrichtsontstekingen in meer dan één gewricht komen bij vleesvarkens niet zo vaak voor. Een enkele keer kan dat het gevolg zijn van vlekziekte. Bij oudere opfokgelten komt soms een infectie voor van *M. hyosynoviae*. Ontstekingen rondom gewrichten, maar ook leggers, zijn op sommige bedrijven een oorzaak van vrij veel kreupel varkens. Vaak heeft dat te maken met overbelasting van het beenwerk, bijvoorbeeld bij snelgroeiende varkens op een matige kwaliteit vloer.

Een bekend fenomeen bij opgroeiende varkens is osteochondrose. Dat is een verstoring van de kraakbeengroei in gewrichten of in de groeischijven van de botten en wordt vooral gezien bij varkens van zes tot twaalf maanden oud. Het is een chronisch proces waarbij de varkens moeilijk lopen door gewrichtspijn. Ze proberen zoveel mogelijk de poten te ontlasten. Het proces kan uit de hand lopen en leiden tot bijvoorbeeld loslating van de heupkop. De oorzaak is niet geheel duidelijk, maar het betreft vaak varkens die snel groeien en die kennelijk aanleg hebben voor deze ontwikkelingsstoornis. Het is niet duidelijk of er een relatie bestaat met gebrek aan mineralen of vitaminen. Osteochondrose is vast te stellen door sectieonderzoek. Soms zijn de veranderingen in het kraakbeen alleen maar microscopisch zichtbaar.

Als sprake is van verstoring van de kalkstofwisseling, kunnen varkens kreupel worden doordat de verbening van de botten niet goed verloopt. Een verstoring kan het gevolg zijn van onvoldoende aanbod van calcium, fosfor of magnesium en wellicht ook van de zuurgraad van voer en water. Als het lichaam dreigt te verzuren zal het proberen de zuurgraad te bufferen door onder andere het vrijmaken van calciumfosfaat uit de botten. Verder zijn ook Vitamine D3 en fytase van belang voor een goede benutting van calcium. Met bloedonderzoek is vast te stellen of het botmetabolisme goed functioneert.

Zeugen

De problemen die kunnen voorkomen bij opfokgelten, komen ook voor bij zeugen. Bij zeugen is de kalkstofwisseling ook nog om een andere reden van grote betekenis: rond het werpen is veel calcium nodig voor enerzijds een vlot werpproces en anderzijds het op gang komen van de melkgift. Om snel veel calcium vrij te

maken, spreekt de zeug haar reserves in het botweefsel aan. Dat vraagt om snelle omschakeling in de kalkstofwisseling. Bovendien moet de zeug later, na de zoogperiode, zorgen voor herstel van de calciumvoorraad in botweefsel. Kortom: ze heeft behoefte aan een flexibele en actieve botstofwisseling. Met bloedonderzoek is vast te stellen of daarvan sprake is.

zetten. Om te beoordelen hoe serieus het probleem is, is het van belang om te weten hoeveel dieren kreupel zijn, in welke leeftijdscategorie of welke fase van de cyclus en waar de kreupelheid precies zit. Zit het in de voor- of achterpoten, bepaalde gewrichten (pijnlijkheid, zwelling, roodheid), de klauwen (zool, wand, kroonrand) of misschien wel in de

Bij de beoordeling van de gang is het belangrijk om te letten op stijfheid, onderstandigheid en het ontlasten van de poten.

Klauwproblemen komen ook geregeld voor bij zeugen. Behalve door de kwaliteit van de vloer (vuil, nattigheid) kan dat te maken hebben met een matige voorziening van vitaminen (biotine) en mineralen (zink, calcium). In groepshuisvesting komen klauwproblemen sneller aan het licht dan in individuele huisvesting, alleen al omdat de zeugen meer moeten lopen.

Op zoek naar de oorzaak

Als kreupelheid op een varkensbedrijf een probleem is, dan is het goed om een aantal zaken duidelijk op een rijtje te

spieren? Bij de beoordeling van de gang is het belangrijk om te letten op stijfheid, onderstandigheid en het ontlasten van de poten. Omgevingsaspecten die om beoordeling vragen zijn de vloerkwaliteit, de vloerhygiëne en de voeding (brijvoer, bijproducten, vitaminen en mineralen, zuurgraad).

In overleg met de dierenarts kan besloten worden om nader onderzoek in te stellen naar de botstofwisseling met bloedonderzoek of naar andere oorzaken met sectieonderzoek.